

MED KNJIGAMI

PARNAS MAJHNEGA NARODA

Takega izbora slovenske poezije v angleščini doslej še ni bilo. Pri knjižici sta sodelovali dve univerzi, londonska in ljubljanska. Pesmi je prevajal pravi »štab« prevajalcev, katerega predano in požrtvovalno delo je težko previsoko oceniti. Razume ga lahko samo človek, ki ve iz lastne izkušnje, kaj se pravi prevajati skoraj brez tradicije. Vsaka kritika te knjige (glede idejne plati, izbora ali oblikovanja) mora torej biti kritika tako rekoč »s klobukom v roki«. Spoštovanje do tega izredno zaslužnega pionirskega dela nas pa seveda ne odveže dolžnosti kritične ocene in res je, da nas v tej knjigi lahko tudi marsikaj moti.

Najprej uvod. Podčrtava dejstvo, da je slovensko slovstvo bogato, »kar je še bolj presenetljivo, ker je sorazmerno prav novo« (»... of comparatively recent date«). Omenja protestantizem, nato, da je bil Marko Pohlin pionir *posvetne literature* itd. *Z nobeno besedo ni omenjena bogata in živa ljudska pesem*. O Napoleonovi Iliriji pravi: »Pod francosko vladno se je tudi razgibala slovenska narodna samozavest, prvič po reformaciji. In ko se je končno zbudila, je ni mogel uničiti tudi ne več sledeči reakcionarni duh Svete alianse...« Iz teh stavkov bi torej sledilo, da je Napoleonova Ilirija odločilno vplivala na slovenski prerod, celo, da ga mogoče brez Francozov sploh ne bi bilo. Tako pisanje žal ugovarja zgodovinski resnici. Prav tako stoji v uvodu, da je nesrečna ljubezen do Julije *Prime* »zastrupljala Prešernovo življenje« (»poisoned his life«). Ugotovitev se ostro loči od Prešernove lastne ocene ljubezni do Julije. Zelo nenavadno se nam zdi, če kdo Kosovela kljub njegovim ostro izpovednim socialnim pesmim označuje skupaj z Jarcem kot nemirno osuplega (ali zmedenega) iskalca (»restlessly puzzled and searching«) in ga tako razločuje od »kljubujoče revolucionarne smeri s socialnim akcentom«, ki naj bi jo reprezentirali Podbevšek (kot prvi!), Seliškar in Klopčič. V prikazovanju uvoda dobita »katoliško mistični« Anton Vodnik in »krščansko socialni« Kocbek poudarjen pomen, ki n. pr. tehtnost Kosovela v mnogočem presega. Vsega tega je še več. Gotovo pa je uvod pisan s topló simpatijo do Slovenije in slovenskega slovstva.

Izbor iz Prešerna se začne z »Orglarjem« (»*The Minstrel*«), pesmijo, ob kateri angleški bralec seveda ne more pomisliti na to, da gre za skrito satiro in očitek kritikom, ki so se jim zdeli pesnikovi spevi pohujšljivi.

Višek prevodov iz Prešerna predstavljajo vsekakor Sonetje nesreče. Monumentalnost Prešernovih ritmov je lepo prenesena v angleščino in bi mnoge teh pesmi lahko veljale kot doslej nedosežen zgled. Omenjam »Hrast, ki vihar na tla ga zimski trešne« ali — celo — »Življenje ječa, čas v nji rabelj hudi« — »*Life is a prison. Time the hangman fell...*« Prevajalci so: A. I. Lenarčič, W. K. Matthews, Janko Lavrin in V. Pinto (zadnji omenjeni sonet). Po vsej tej

¹ The Parnassus of a small nation. (An Anthology of Slovene lyrics translated by various hands). Edited by Professor W. K. Matthews (London University) and Professor A. Slodnjak (Ljubljana University) London. John Calder. DŽS. (Oceni, ki smo jo priobčili v zadnji številki na str. 554—7, dodajamo zdaj še oceno, ki smo jo prejeli od Branka Rudolfa. — Op. ured.)

relativno izredno veliki dognanosti nekoliko neljubo preseneča »Spominu Andreja Smoléta«, ker v nekaterih značilnostih brez vidnega vzroka odstopa od izvornika.

Druga kitica se glasi v angleščini:

*»Friends are here gathered to drink while recalling
Joyful and sad days of your earthly round;
Toasts that we offer are bitter and galling —
Happier is he who now lies in the ground.«*

Trije verzi do popolnosti ustrezajo izvorniku; vendar je prevajalec zapisal, da so zdravljice »*bitter and galling*« — »bridke in trpke« (ali »polne srda«). Vsega tega pa v Prešernu ni, tudi po pomenu ne. V tem tipično romantičnem »symposionu« za umrlim prijateljem (ki jih je bilo v tistem času vse polno) je tudi mnogo vedre kljubovalnosti, pa čeprav je kljubovanje delno zraslo iz odrekanja. V luči tega prvega odklona potem seveda več tehta rahla, pa značilna sprememba v zadnji kitici:

Prešeren:

*»Težka človeku ni zemlje odeja,
vzamejo v sebe ga njene moči...«*

Angl. prevod:

*»Earth's shroud is not heavy od bitter —
Once in her bosom kind powers he finds.«*

Spet srečamo besedo »*bitter*« — »grenko«, ki je v originalu ni. In čeprav pravi druga vrstica, da »odeja« zemlje ni težka, ko človek v njenih nedrih najde prijazne »moči«, se je v prevodu žal izgubil rahli, pa zelo značilni romantično panteistični poudarek. Če bi v izboru bila zastopana tudi še tehtna »Zdravljica«, bi bila jasna duševna bližina Prešernovega in pa Byronovega in Shelleyevega poetično nazorskega sveta, ki jo je tako komajda mogoče slutiti. Škoda.

Fran Levstik je zastopan s tremi pesmimi, Jenko s tremi. Med Jenkovimi je silno pesimistična »Slovenska zgodovina«, ki v angleškem prevodu ni izgubila ničesar, prej nasprotno. Jenko ima dovolj boljših pesmi, redakciji pa je očitno bilo do tega, da določno prikaže tudi politični položaj slovenskega naroda. Stritar je zastopan z eno, tudi pesimistično pesmijo, nikakor ne s katerim od bojevitih Dunajskih sonetov, Gregorčič kar dobro s »Človeka nikar« in »V pepelnih noči«, Aškerc precej slabše z nikakor ne najbolj značilnim »Pesnikovim grobom«. Sledi moderna z značilno izzivalnimi Cankarjevimi »Dunajskimi večeri« (I) in neprimerno manj značilno heinejevsko-mladostno »Zašumelo je zeleno morje«. Kettejevi soneti so iztrgani iz ciklov in razvrščeni dokaj samovoljno: Slovo II, Adrija VIII, Moj Bog VI, III (!), Spomini II. Iz neznanih vzrokov je redakcija samo zadnjemu sonetu pustila naslov; prav v tem sonetu zveni znani stih »O ne, vi milostna, smo pa le mož« v izvorniku neprimerno krepkeje kakor v prevodu, kjer je obledel v: »*Oh no, fair one, I'm still a man, I swear*«. Murn je, po mojem prav malo značilno, predstavljen z edino pesmijo »Fin de siècle« (III). Koliko lepše bi tega častilca Roberta Burnsa prikazala katera njegovih značilnih kmečkih pesmi (»Pesem o ajdi«) ali »Noč

z bleščečimi očmi«. Župančič je lepo izbran in predstavljen z devetimi pesmimi in enim tehtnim napisom. »Belokranjska deklica« pa razočara. Nerimani Župančičevi verzi so spremenjeni v rimane, zato pa so neprimerno manj tekoči, izraziti, elegantni kakor Župančičevi. Kot dokaz zadostuje zadnja kitica, ki jo to pot navajamo najprej v angleščini:

*»My love's in a foreign land,
loving him God knows who.
I in my doorway stand,
and no knitting to do.«*

Izvirnik:

*»Joj, moj dragi je za morjem,
bogve komu pesmi peva,
jaz slonim pa na podboju
brez pretena in povesma...«*

Lepa, žalostna in ljubezniva prispodoba o »pesmi, ki jo bogve komu pojem se je v prevodu izgubila, zadnja angleška vrstica s svojo trdo ugotovitvijo pa naravnost udari. Mirna poetična Župančičeva objektivnost se je, žal, tudi precej izgubila v »Jezeru«. Vendar samo dve mesti narahlo zabolita. Župančič pravi: »Oblak in ptič, prebežnika višin...« V angleškem prevodu beremo: »The cloud and bird, those wanderers to heaven...« Oblak in ptič sta se spremenila v »nebeška vandrovec«, če ne kar v potovalca v nebo in dobila tako čudno mističen pomen. Tudi na koncu se je izgubil rahli, pa zelo značilni poudarek ljubeče dvojnosti opazovalcev. Med zgledno prevedenimi verzi bi lahko navedli »Kuj me, življenje, kuj!« ali — recimo — začetek »Nočnega psalma«:

*»Stars fleet high above the midnight air,
golden, mute.
Alas, so destitute
where to, my spirit, where in thy despair?«*

V istem obsegu kakor Župančič je prikazan Gradnik. Njegova zvoneča, pa včasih kakor izklesana in stvarna beseda je bila prevodu očitno bolj dostopna kakor Župančičeva tekoča, skoraj plesno razgibana izraznost. Vse Gradnikove pesmi so prevedene s čutom, nekateri poetično močni poudarki so se dobro ohranili in z lepo dognanostjo kažejo Gradnikovo poezijo in barvo njegovega temperamenta. Sledijo s po eno pesmijo Sardenko, Golar, Novyjeva, Albreht, Gruden in Tauferjeva, Golia pa z dvema. Kakor redakcija pri eni izmed Cankarjevih pesmi ni bila občutljiva za odmev Heineja, tako pri teh avtorjih ni vselej poiskala najbolj izvirnih pesmi, zato, žal, srečujemo prav tu nekatere rahle odmeve Hoffmannsthala, če ne Verlaina. Taka nepopolnost moti sicer lahko samo precej kritičnega bralca, je pa očitna. Kosovela lepo kažejo samo tri pesmi, mogoče bi bil kot značilen zastopnik generacije zaslužil sorazmerno večjo pozornost. »Sketch at a concert« pa je pesem, ki je prevedena nenavadno dobro — to je eden viškov vse knjige. Jarc je zastopan z dvema pesmima, Podbevšek z eno, Vodnik in Kocbek pa s po tremi! V zvezi z uvodom bi si tu lahko človek mislil, da je krščanskosocialnemu krogu dan vendarle premočan

poudarek — onstran njegovih čisto pesniških zasluženj. Seliškar je zastopan z dvema pesmima, Klopčič z eno, Glazer z eno, ne ravno preveč značilno zanj.

Vipotnik je zastopan z dvema pesmima, Vodušek tudi. Po lepem in lepo prevedenem Voduškovem »Pomladnem vetru« pa sledi manj značilni »Pastel«. Sledijo: Bor z dvema pesmima, Kajuh z eno, Udovič s petimi! Vse te pesmi so prevedene z znanjem in okusom. Vendar nas tu zaboli čisto nepotreben greh proti dobremu okusu: v napisu nad Borovo pesmijo »Srečanje« namreč stoji (prevajam iz angleščine): »V spomin moje žene-partizanke, ki so jo ujeli fašisti in jo ubili tako, da so ji zdrobili lobanjo. December 1945...« Kako se je moglo to zgoditi? Tekst zveni na tem mestu neverjetno brutalno in nekako necivilizirano. Ne vem, v kateri izdaji Borovih pesmi so našli to preveč stvarno ugotovitev, ki z Borovo poezijo *nima prav nobene zveze*. Od pesmi si namreč želimo samo poezije in nobene grozotne stvarnosti, ki kratko malo sodi drugim.

Kljub vsem tem pripombam pa moramo biti Angležem — in soudeleženiim Slovencem — za njihovo zanimanje in delo hvaležni. Saj so z njim dali svoj delež k spoznanju, da pravzaprav v poeziji ni Parnasov velikih ali malih narodov, temveč je Parnas le eden. Pač pa so veliki in manjši poetje, ki žive in ustvarjajo v velikih ali manj velikih dobah.

Branko Rudolf

IVAN BRATKO, POMLAD V FEBRUARJU

Knjiga »Pomlad v februarju«¹ pripoveduje na zelo razgiban način o ilegaleh, ki sredi okupirane Ljubljane napadajo tuje in domače izdajalce. Glavni motiv je lov na kvislingovca Lovšina, izdajalca in brezvestnega pridobitnika, uživača, ki ga, v strahu prižetega ob mlado ljubico, končno zasledijo in ubijejo. Pri akciji pade Andrej, glavni junak, za njim ostane dekle, ki žaluje... Žal knjiga razen nedvomne spretnosti v udarnem nizanju dogodkov in živega tempa pripovedovanja ne kaže posebnih vrlin. Dokumentarna vsebina knjige je seveda stvar zase, vendar se bralcem kaže kot povest, kar po kvaliteti ni, vsaj dobra ne. O umetnini ne moremo govoriti, za to je v vsem premalo oblikovanega doživetja. Celo etična zasnova ne zadovoljuje.

Na prvi strani teksta beremo:

»Milena se je sklanjala nad mizo in z dolgimi, belimi prsti prelistavala dnevnik. Ko je prišla do prve nepopisane strani, se je ustavila in pričela bobnati po njej s topim koncem svinčnika. Nenadno se je dvignila, se bežno, kradoma pogledala v zrcalih psihe in si popravila črne kodraste lase. Potem je ugasnila veliko belo žarečo luč nad mizo, prižgala zatemnjeno stalno svetilko in legla na divan poleg stojala...«

Tak stil je razgiban, ni pa izrazit v pomenu dobre proze. Ob primerjavi bi človek celo prav lahko trdil, da bi se lahko prav tako začela kakršna koli kriminalka. V hitrem tempu izvemo, da gre za mlado, čedno in tudi kultivirano dekle (piše dnevnik in ima dolge bele prste). Ista deklica je tudi polna življenja (saj se je vendar na hitro pogledala v ogledalih psihe). Opazna je

¹ Ivan Bratko, Pomlad v februarju. Redna knjiga Prešernove družbe za leto 1958. Ljubljana 1957.